

Вихідні дані: Родюк Н.Ю. Тенденції професійної спрямованості майбутніх учителів початкової школи в умовах інтеграційних процесів / Н.Ю.Родюк // Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті сучасних освітніх парадигм : збірник матеріалів звітної науково-практичної конференції викладачів і студентів факультету дошкільної, початкової освіти та мистецтв (м. Вінниця, ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 5-6 квітня 2017 р.) / за ред. О.А.Голюк ; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, факультет дошкільної, початкової освіти та мистецтв. – Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2017. – Вип. 6. – С.57-60

Н.Ю.Родюк

*кандидат філологічних наук, доцент
кафедри дошкільної та початкової освіти*

ТЕНДЕНЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Соціально-економічні трансформації, що відбуваються в нашій державі, визначили доцільність оновлення освітньої галузі. Одним із її головних напрямів є модернізація педагогічної освіти, спрямована на підвищення якості професійної підготовки учителів початкових класів, формування педагогів нової генерації, ініціативних, творчих, всебічно освічених фахівців, здатних до постійного професійного вдосконалення. На державному рівні завдання з підготовки вчителів відображені в законах України «Про освіту» (1996), «Про вищу освіту» (2014), Концептуальних засадах розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір (2004), Національній стратегії розвитку освіти України на період до 2021 року (2012), Галузевій концепції розвитку неперервної педагогічної освіти (2013) та ін.

Однією з провідних сучасних тенденцій професійної освіти вчителя початкової школи в сучасних соціокультурних умовах є тенденція до інтеграції, сутність якої полягає у сприянні загальному соціально-економічному прогресу, зміцненню взаєморозуміння між народами через поглиблення співробітництва у сфері освіти, через поліпшення якості освіти. Загальновідомо, що інтелектуальний та емоційний розвиток майбутнього фахівця, формування його ціннісних орієнтацій, етичних та естетичних ідеалів залежить від характеру змісту освіти. Для того, щоб відповісти на питання «Чого навчати?», необхідно насамперед з'ясувати питання «Для чого навчатись?», тобто визначити цілі та завдання професійної підготовки. Дослідницька група Організації Європейського співробітництва на питання «Які якості повинна сформувати вища школа, щоб молодь могла жити й ефективно працювати в умовах сучасного суспільства?» отримала від викладачів, батьків, підприємців ряду європейських країн (Великобританія, Бельгія, Ірландія) таку модель пріоритетних якостей; упевненість у собі; здібність створювати нове; здатність працювати з іншими людьми, комунікативність, бажання навчатися самому; критичне мислення; уміння приймати самостійне рішення [2, с. 23-27]. Отже, ученими й практиками були сформульовані провідні завдання навчання в зарубіжних ВНЗ, а саме, урахування специфіки інтересів студентів; сприяння розвитку їх пізнавальної й творчої активності, надання можливості студентам заглиблюватися у сутність тієї чи іншої теми; підтримка ініціативи й самостійності в навчанні; надання широких можливостей для прояву лідерських здібностей.

Для успішної професійної діяльності майбутній вчитель має відповідати певним загальноосвітнім вимогам, володіти певними якостями особистості, педагогічними знаннями і вміннями. Звідси, концептуального переосмислення потребують мета, завдання, зміст та форми і методи професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя. Останнім часом

з'явилась низка наукових праць, присвячених аспектам підготовки вчителів нового покоління. Серед них найбільшої уваги, на нашу думку, заслуговують дослідження В.Кременя, О.Савченко, В.Андрущенко, В.Бондар, М.Вашуленко та ін. Проблеми професійно-педагогічної підготовки у навчальних закладах різних рівнів розкрито в роботах дослідників: Ю.Алексеев, О.Глузман, В.Курило, В.Липинський, В.Луговий, В.Майборода, І.Прокопенко. Проблему неперервної педагогічної освіти досліджували: О.Владиславлев, Д.Гавра, Ю.Киричков, Л.Коханова, В.Осипов, Ф.Перегудов, С.Сисоєва тощо.

Дослідження науковців свідчать про те, що завдання якісної підготовки вчителів початкових класів ще залишається невиршеною проблемою, оскільки реальний рівень підготовки випускника не відповідає потребам практики, тоді як необхідно враховувати, що початкова освіта є сходиною системи неперервної освіти, успішне проходження якої – умова ефективного розвитку на наступних етапах. Оновлення освіти в країні відбувається з урахуванням тенденцій її розвитку в усьому світі, із урахуванням нового погляду на освіту як становлення особистості, яке пов'язане з усвідомленням того, що її потенційні можливості можуть отримати свій розвиток тільки у процесі професійної підготовки. Ефективність сучасної педагогічної освіти полягає насамперед у безперервному загальному професійному розвитку вчителя. Це можливо лише за умов багаторівневої підготовки вчителя і ефективного функціонування педагогічних закладів. Перехід на багаторівневу підготовку вчителя вимагає вирішення ряду таких проблем: необхідність реорганізації існуючої мережі вищих педагогічних навчальних закладів; організація і функціонування в Україні єдиної безперервної педагогічної освіти; створення структури багаторівневої підготовки вчителя початкових класів; визначення мети навчання в професійній підготовці вчителя; розробка основ моделі вчителя високої кваліфікації; оцінка соціально-психологічного і професійно-культурного напрямів у підготовці вчителя; визначення завдань і змісту підготовки вчителя у педагогічному закладі в сучасних суспільно-економічних умовах. Як зазначає Н.Бібік «ключовим у виробленні стратегії змін у професійній підготовці і вдосконаленні вчителя початкових класів має стати узгодження методологічної, змістової, процесуальної складових, що забезпечить безперервність освіти, взаємоузгодженість її ланок і несуперечливу взаємодію» [1, с.12].

Початкова освіта визначена в Україні як обов'язкова фундаментальна, необхідна для подальшого життя і навчання дитини, як виховна і навчальна діяльність, що органічно поєднує родинне та соціальне виховання, є максимально пристосованою до природних особливостей та індивідуальних здібностей, інтересів, потреб дитини [3, с. 6]. Це знаходить своє відображення у структурі Державного стандарту початкової загальної освіти. Професійна підготовка педагога в галузі загальної середньої освіти і виховання по винна спрямовуватися на забезпечення уміння кваліфіковано реалізувати ним визначені складові державного стандарту загальної середньої освіти, що охоплюють різноманітні освітні галузі. Вирішення цих завдань залежатиме від того, наскільки ефективним буде процес професійної підготовки майбутніх учителів. Вважаємо, що нагальною є потреба оновлення змісту методичної підготовки за принципом цілісності, системності та інтеграції; врахування тих процесів, які визначають діяльність сучасної початкової школи. Необхідно змінити існуючу традицію – будь-що забезпечити навантаження усіх викладачів та переорієнтувати кадри на підготовку нових курсів відповідно до нових потреб практики.

Отже, в сучасних умовах необхідний такий вчитель, який володіє високою професійною компетентністю, універсальними підходами до педагогічної діяльності, здатний швидко адаптуватися до змінних умов і здійснювати свою професійну діяльність в початковій школі. Реалізація цього завдання залежить від професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів в університеті, що і має визначити успіх професійної діяльності. Саме тому, готуючи майбутніх вчителів початкової ланки освіти, Т.Мандрико, Н.Михайленко в першу чергу дбають, щоб це був вчитель творчий, здатний бути провідником дитини і її самопізнання та саморозвитку [8, с. 228].

Для успішного здійснення професійної підготовки студентів університетів необхідно, щоб:

– у навчально-виховному процесі у студентів в основному закінчилося їх професійне самовизначення, тобто сформувалося ставлення до себе як суб'єкта власної професійної діяльності;

– студенти не тільки засвоїли фундаментальні знання з основ наук і відповідні уміння і навички, але і міцно оволоділи спеціальними знаннями, операційною стороною професійної діяльності;

– вони були готові до входження в нову, професійну систему взаємовідносин, впевнено почували себе у виробничій сфері, що зумовлюється сформованими на достатньо високому рівні професійними якостями особистості і навичками соціального і професійного спілкування.

Професійна підготовка майбутніх учителів початкових класів – ця складна суб'єктно орієнтована інтегрована система, і її функціонування виявляється ефективним і повноцінним за умови взаємодії всіх складників та супровідних чинників: навчальних планів, програм, навчально-методичного забезпечення, системи самостійної та індивідуальної роботи, усвідомлення особистісних соціальних інтересів, розуміння майбутніми вчителями початкової школи мети своєї діяльності й діяльності викладача.

Професійна діяльність педагога виявляється у мистецтві взаємодії з учнями, в умінні передбачати труднощі і прогнозувати результати, оперативно знаходити оптимальне педагогічне рішення у нестандартних ситуаціях, в умінні здійснювати організаційні заходи замість дисциплінарних, на чому варто наголошувати у процесі підготовки майбутнього учителя початкових класів. З метою визначення готовності майбутнього учителя початкових класів до професійної діяльності нами визначені критерії: мотиваційний, когнітивний, технологічний.

Мета педагогічного комплексу в цих умовах – сформувати особистість педагога-професіонала, який вільно орієнтується в системах сучасних знань про світ і людину в ньому, здатного до самостійного вибору шляхів навчання свого предмета, здатного до розуміння особистісної унікальності дитини і співпраці з нею. Означена мета досягається побудовою багаторівневої, поліваріантної, відкритої, саморозвивальної системи навчання, яка передбачає значну кількість освітніх маршрутів і можливість вибору рівнів, форм, темпів і ритмів засвоєння освітніх програм.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у створенні загальної методологічної основи, визначенні конструктивних принципів проектування цілісного освітнього процесу і окремих освітніх програм в університеті.

Література

1. Бібік Н. М. Проблеми професійного вдосконалення вчителя початкових класів / Н.М.Бібік // Підготовка педагогічних кадрів до роботи в умовах нової структури і змісту початкової освіти : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – 23–25 квітня 2001р. – Полтава, 2001. – С.12–13.
2. Борк-Уотне Б. Анализ глобальных факторов, влияющих на современную образовательную систему (на примере Европейских университетов) / Б. Борк-Уотне // Трибуна. – 1999. – № 1. – С. 23-27.
3. Галус О. М. Професійна адаптація студентів в умовах ступеневого ВНЗ : монографія / О.М. Галус. – Хмельницький : ХГПА, 2007. – 473 с.
4. Голюк О.А. Уровни развития диалогической культуры будущих воспитателей ДООУ и учителей начальной школы в процессе профессиональной подготовки / О.А.Голюк // Современные подходы к профессиональной подготовке педагога . – Мозырь : УО МГПУ им. И.П. Шамякина, 2015. – С.124-130.
5. Дідур Н. А. Тенденції процесу професійної підготовки вчителя початкової школи / Н. А. Дідур // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки. - 2016. - Вип. 135. - С. 87-91.
6. Коваль І. Професійна підготовка студентів педагогічного коледжу / І. Коваль // Проблеми підготовки сучасного вчителя. - 2014. - № 10(1). - С. 180-188.

7. Коломієць А. М. Сучасні методологічні підходи в організації вищої педагогічної освіти / А. М. Коломієць, Н. І. Лазаренко // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського. Педагогічні науки. - 2016. - № 3. - С. 47-52.
8. Мандрико Т. В. Інноваційні підходи до формування професійної підготовки майбутніх вчителів початкової школи на заняттях педагогіки / Мандрико Т. В., Михайленко Н.В. // Підготовка вчителя початкової школи в умовах нової парадигми освіти : матеріали міжнародної науково-методичної конференції (до 170-річного ювілею). – 1–2 квітня. – Київ, 2004. – С. 228–230.

Анотація. Метою даної статті є окреслення найостанніших тенденцій та підходів до навчання майбутнього вчителя початкової школи в умові процесу інтеграції.

Ключові слова: учителі початкової школи, професійний напрям, освітні зміни.

Родюк Н.Ю. Тенденции профессиональной направленности будущих учителей начальной школы в условиях интеграционных процессов

Аннотация. Целью данной статьи является очерчивание самых последних тенденций и подходов к обучению будущего учителя начальной школы в условии процесса интеграции.

Ключевые слова: учителя начальной школы, профессиональное направление, образовательные изменения.

Rodiuk N. TRENDS OF PRIMARY SCHOOL FUTURE TEACHERS PROFESSIONAL DIRECTION IN THE CONDITIONS OF INTEGRATION PROCESSES

Abstract. The goal of this article is to outline the latest trends and approaches of training the future primary school teachers in the condition of integration process.

Key words: primary school teachers, professional direction, educational changes.